

- دوام ایله -

کیمی خاشاکلر التمه بر آلت ،
کیمی دشمن طرفندن بر جاسوس ،
هپ منحوس ، هپسی خاشاک دولت
دورت بش لعین انسان قیافتنه
کیردک بر اويله صاحب معدات
حکمدارک لطف وعاطفته
حیولت ایتمه قدرت بولیور ؟ -

- باغمره رق -

أنتیم ... أنتیم ... نهدن خاشاکلر ممنون ،
صادقار محروم و بدبخت اولیور ؟ ...
کوریم سنی ، مادام آمیسیون !
اشته سویورم ! قوجه گه سویله ...
سودیکی کیمدر دیرسه ، ناسیون !
پشیمه دی

عبدالحق حامد

عبدالحق حامد ، مجدد

تورکلرک شعرو صنعت اقلیمنه ایران سماندن دوکولن عصر دیده ، نولکون
ضیالری دها سنک بر خروش سیاله لریله سوندورم دک اوساحه نك علیل کولکلره
بکزمین زائرلری یکی بر فجرک انفلاقی قارشیسند لال و ابکم براقان بر خارقه
صنعت حقنده بن نه سویلیه بیلیم ؟ .. کلدن ، سنبلدن ، لاله دن بشقه بر جیبچی ،
آهودن ، بلبلدن بشقه بر زائری ، عود ونیدن بشقه ترنمکاری اولمایان بکرنک
ودورادور بر ساحه فرض ایدیکز : بوغوجی بر آغیرلقه آلاله عادتاً زمینه
مشافه کار بر وضعیت آلان و بوشلقلرینه فجر آلود ، رمادی بر ضیا نشرایدن

برسما آلتنده کی بوساحه ده حیات نه قدر آرز ، نه قدر نشئه سزدر! ایشته بزم اسکی ادبیاتمزدده بوجانسزلق ، بوفقرالدم واردی . عبدالحق حامد ، یوکسک شاهقه لرك جکرلری قوت و محنتله دولدوران هواسنه شبیه نفس دهاسیله اوسمانک کشف ، آچاق بولوطلرینی پارچالادی ؛ و ساحة صنعتک هر طرفنه طبقی صور اسرافیل کبی ضیا و حیات نفخ ایتدی . فکر و ادبیات سما سنده یوکسه لن کونشله برلکده ، اوسورده انک اسرار انکیزندای دعوتنه هر شی اجابت ایدیور ، هر گوشه دن بررنک ، برضیا ، برنغمه ، بر حیات فیشقریوردی . بر طرفدن هندک یشیل طوطیلری ایله الهی برهنلری ، ایران آتشکده لری و لوندره پارقلریله برابر منظور اولورکن ، دیگر طرفدن مداین خرابه لرینک یاننده فاتح مناره لرله و رسای باغچه لری عادتاً بر بریله مزوج بر حالده نظرلری اوقشایوردی . ایشته ، ایرانک افول ایتمش کونشلرندن ضیا و حیات آلمغه چالیشان اسکی شعر ساحه سیله بویکی ، بر حیات ، کونشلی صنعت اقلیمی آرم سنده کی تخالف دوغرو دن دوغرویہ عبدالحق حامدک سحر دهاسیدر .

حامدک عثمانلی ادبیاتنده و بالخاصه نظمده وجوده کتیردیکی تجددک درجه سنی آ کلامق ایچین بویله مادی برتماله مراجعت احتیاجنی حس ایتدم . چونکه ، صنعتده بوقدر بویوک تحولاتر یاپان بر شخصیتک فکر و ادبیات عالمده کی تأثیراتی علمی و اصولی بر صورتده تدقیق ایتک ، مشکلاتی نسبتنده اوزون و برقاج مقاله نك دائرة استیعابه کیرم بیلیمکدن چوق فضله بر ایشدر . اولاً ، فضولیلرك ، باقیلرك ، غالبلرك انارنده کی عمومی خطوط فارقه نی تعیین و تثبیت ایتک ، صوکراییکی ادبیات نامی التنده عاکف پاشا و شناسی ایله باشلایان مسلکک فکرته حتی هاشمه کلنجیه قدر کچیردیکی مختلف صفحه لری تفریقه چالیشمق ، ولسانده ، افکارده ، اشکالده حامدک تأثیراتی آیری آیری کوسترمک بر مقاله دن زیاده بر کتاب موضوعی تشکیل ایدمر . بوو اسع موضوعی اوفاق بر مقاله ده تکشفه چالیشمقله وضوحندن یک چوق شی غائب ایدم جکمز .

عبدالحق حامد ، زماننک بوتون بویوکلری کبی ، ایکی محراب فکرییه مالکدی : اسلامق و حریتپروردلک . دیگر معاصرلری کبی سیاسیاته دوغرو دن

دوغرویه قاریشماقله برابر، زمانک تلقیات ادبییه سنه اتباعاً « ادبیاتک بر فائده
اجتماعیه تولید ایتمه سی، فکرینه مجذوب اولان بو صنعتکار، اثرلرنده بو ایکی
تمایلی اولدقجه واضح صورتده کوستردی. «امیل» مترجمی ضیا پاشا
«روصو» نک اجتماعی اساسلرندن آلدیغی رحیق ذوقک مستیسيله خلق
لساننه، خلق ادبیاتنه عودتی توصیه ایدر و زمانک بوتون ارباب تفکری
نامق کالک آچدیغی «حریت و مشروطیت» بایراغی آلتنه طوبلانیرکن، طبعی
حامد بوجریاندن خارج قالامازدی. ایشته مدحت پاشانک نفی متعاقب یازلمش
اولان «لیبرته»، تمثالی شخصلرله، اووقعه یی تصویر ایدر، سوکرا دیکر
برجوق شعرلر، مرثیه لر واردر که صرف او مقصدله یازلمشدر. ظالم حکمدارلر،
سرای انتریکه لری، وکلانک خیانت و دناغی حامدک تماشالرنده دایما نظر دفته
چارپار؛ دینیه بیلیر که صنعتکار اولاری صرف بر مقصد مخصوص ایله جمع
ایله مشدر.

حامدده کی حریت و مشروطیت فکرلری، اختلال کیر اساسلرینک محیط مزده
اجر ایتمدیکی تأثیراتک نتیجه سیدر. مملکتده عصرلردن بری اجرای حکم ایدمن
قنا، جاهل، کور برسرای اداره سی عبدالحمیدک نهایت الک قاراکلق بر استبداد
ایله تنویج ایتمه سی، اختلال کیرک او پارلاق اساسلرینه عادتاً قدسی بر ماهیت
ویرمشدی. فقط بوتون بوقدسیتیه برابر، اسلامیت بحرابی حامده داهایوکسک
وداها بر نور کورونیوردی. «تزر» ده ملک عبدالرحمن ثالثک مفاخرینه مغرور
برترجان اولان، «نظیفه» ده اندلس عرب سلطنتک سقوطنه کوز یاشلرندن
مرثیه یازان حامد، بالخاصه «طارق» نده دینک معبد مفاخرنده برجوق قدر
صمیمیتله چاربان قلبی کوسترییوردی. اسلامک یشیل هلالی قارشیدنده الهی وجد
دقیقه لری یاشایان بومعتقد و تمیز روح ایچین، دین، بر محراب حسی اولمشدی.
اساساً، مولانانک بر شعر طریقه منسوب بویوک بر اسلام - تورک عالمه سنک چوجوغی
سما - قرین حسلرینی طبعی باشقا بر مهد رؤیاده او یوتامازدی. حیاتک ایلک
ادراک دقیقه لردن بری، مولوی درگاهلرینک معطر دورانخانه لرنده لاهوتی
کوکر جینلرک رفرف پروازی خاطر لاتان کریزان فی سسلرینی ایشیتمک، تر به لره

منارلرک، چشمه لرک دیندار کوزه لککریله روحاً پیدای قرابت ایتمک، حامدک معنوی موجودینسده زمانک و فکری قساعتلرک سیله میه جکی ده رین ایزلر برافشدی... «امیرنوروز» ی و «جلال الدین» ی یازان «نامق کمال» ده صاف بر معتقد، حقیقی بر مسلمانندی؛ فقط «ابوالعلاء المعری» یی تلغین ایده جک قدر آلوده وهم وظنون اولان کمالک اعتقاد فکریسیله، «سافلک تسلیسی» نی و «مقبر» ی یازان، انجم زهرایی محراب اتخاذا ایده ن حامدک دین حسیسی آره سنده کی کردابی اونو تماملیدر.

طرز حیاتی اعتباریله مختلف اقلیمارک کوزه لککرندن ذوقیاب تحسین اولان عبدالحق حامد، موضوعلرنده ده عین تنوعی، عین الوان و مناظری کوستره بیلمشدر. بعضاً نینوا جوارینی، بعضاً اسکندرک مظفر اوردوسنی تعقیباً هندستانی، بعضاً ده لوندرمی، پارسی، استانبولی یا خود اندلسی اثرلرینه بر ده قور اتخاذا ایده ن بو بویوک صنعتکار، زمانک و مکانک فوقنده یاشایان بوتون داهیلر کبی بشریدر. اونک هائله لرنده فلان دورک و یا فلان ملتک دکل بالعموم بشریتک حسییات و احتراصات مشترکسی بر معکس بولور. «فتن»، «ریشار»، «اشبر»، «سومرو»،... بونلر اوتیپلردندرکه انسانلغک هر دورمسی امثالنی مطلقاً کورمش و کوره جکدر؛ طبقی «سوفوقل»، «شکسپیرک»، «راسین»، «ک»، «ایسن» ک یاراتدقلری مخلوقات کبی... و ایشته عبدالحق حامدک ابدیلکی اصل بوندن ایلری کلیور.

عبدالحق حامدک معنوی سیاسی عمومی خطارله چیزدکدن صوکرآ، فکر و ادبیات ساحه سنده نه درجه یه قدر اجرای نفوذ ایتدیکنی کوسترمک براز قولایلاشیر. فقط بونسی قولایلغک هر حالده برچوق مشکلات ایله مالامال اولدیغنی اونو تماملیدر. عبدالحق حامد ناصل و نه درجه یه قدر بر مجدددر؛ ایشته صوک یاریم عصرلق تاریخ ادبیمزک مهم و جانلی بر صفحه سی!...

عاکف ورشید پاشالرک، شناسینک، کمالک، ضیانک تأثیراتیله لسان نثرمن

اسکی قیدلردن قور تولمش ، یعنی مترجم عاصمک ویسی و ترکی زنجیرلرندن
تخلیص ایتدیکی لسان تکامل طبعیسنی تعقیب ایتمشدی ؛ تکلم لساننه یا قلاشمق
مقصدی ، عربی و فارسینک اسکی افراطلرینه بک معقول بر حد چکمش ، جمله
تشکیلاتی ده کیشمشدی . بناء علیه آرتق نثر ایله هرشی ، هر فکر ، هر موضوع
افاده اولونیوردی . رشید پاشا لایحه لرینی ، شناسی مقاله لرینی ، نامق کمال آتشین
خطبه لرینی یکی لسان ایله یازیور ، فکر و ذوق اعتباریله معاصرلرینه جداً فائق
اولان ضیا پاشا ژان زاق روصوی و مولیه ری عین لسان ایله ترجمه ایدیوردی .
فقط نثرده اشکالک بومسعود تنوعنه رغماً ، لسان نظم حالا اسکی قیود مضمرسنی
محافظه ایدیور ، فی ومی و کل و محبوب مضمونلرندن بشقه هیچ برشی غزل
دائره سنه کیرم میوردی . نثرده ناصل یکی فکر لر ایچین یکی شکل لر بولونمشمسه ،
نظمده ده یکی موضوع لر ایچین اشکال جدیدیه احتیاج واردی . غزل و قصیده
کبی هریتی مطلقاً عین قافیه ایله بیتن محدود شکل لر ، آنجاق محدود و عصر دیده
مضمونلرک افاده سنه یاراردی . شیخ غالب کبی بویوک بر صنعتکار بیله ، بوتون
قابلیتیه رغماً اشکالک استبدادندن قور تولامامش و بالنتیجه پایدار بر تجدد وجوده
کتیرمه ممشدی . ایشته شناسی و پیرو لری ده نظم خصوصنده عین مشکلاته تصادف
ایتمشلردی . شناسینک رشید پاشایه ، ضیانک سلطان عبدالعزیزه تقدیم ایتدکلری
قصیده لر نفعینک بک فنا بر تقلیدی اولمقدن فضله بر یکیلک کویسترم میور ، کمالک
غزللری اسکی مکتب ادبیاتک نشانه لرینی ارانه دن خالی قالمیوردی . قلملریله
ماتی ایقظا ایچین چالیشان بو آدم لر ، نظم یازمق ایسته نجه کهنه و پیرانمش
مضمونلرک فوقه یوکسله میورلردی . اساساً طرز حیات و معیشت ، عونى بک ،
حکمت بک ، غالب بک کبی اشکال قدیمده جداً ماهر صنعتکارلرک هنوز موجود
بولونماسی ، نظمده اجرایی لازم کلن تعدیلات و اصلاحاته قوتلی برر مانع تشکیل
ایتمشدی . عا کف پاشانک معروف مرثیه سی ، سعد الله پاشانک ، پرتو پاشانک ،
شناسینک محدود و مترجم بعض آثار منظومه لری نظمده یکی شکلره برر مثال
اولمقله برابر هیچ نظر اعتباره آلمیور ، حتی اونلری یازانلریله اویولده دوام
ایچین لازم کلن قوتی کندیلرنده حس ایتیورلردی .

ايشته عبدالحق حامد اصلدهاى صنعتنى بوراده كوستردى ؛ محيطك بوتون عدم مساعده سنه و طرز قديم طرفدارلرينك اوقدر قوتلى بولونماسنه رغماً « ديوانه لكلام » ، « صحرا » ، « بونلر اودر » كې ، اسكى شكللردن و زنجيرلردن تاميله عارى شعر مجموعه لرى نشر ايتدى . پارسك بوتون شايان دقت لوحه لىنى ، مسيره لرى ، باغچه لرى ، تماشا كاهلرى بويوك برسربستى ايله تصوير ايدى « بلده » ، روستائى حياتك صاف و پر شعر كوشه لىنى ده رين بروضوح و صحتله ياشاتان « صحرا » ، صوكرا مجهول و پررنك برقطعه نك محتشم الوان و احجارىنى عكس ايتديرى هند احتساساى ، بوتون بوشيلر اوزمانه قدر يازلش نمونه لره هيچ بگزه ميوردى . كرك شكل و كرك موضوع اعتباريله « نديم » ، « نفى » ، « فضولى » كې اسكى استادلر كليانده اونلره بگزه ين هيچ ، هيچ برشى يوقدى . بوكنج شاعر جراتكار برحمله ايله اسكى غزل و مسقط طرزى ييقمش ، بيتك وحدت تشكيل ايتمى قاعده اصليه سنى پارچالامش ، قافيه لرك لطفنى سامعه يه حصر ايتمش ، خلاصه بركله ايله ، صنعتكاره سربستىنى تأمين ايتمى . اسكىلر ك عصرديده قناعتلرینه تاميله مخالف اولمقله برابر ، عبدالحق حامد ميدانه قويدى نمونه لره كوستريوردى كه نظمك موضوعى يالكر كل و بلبل ، باده و ساقى دكل ، بلكه بوتون حيات و بوتون كائنات اولابيلير . صوكرا بونى موفقيته ساحه فعله چيقاره بيلمك ايچين ابتدا اسكى قيود مزعجه ايله اسكى شكللردن قورتولمق لازمدر . يكي موضوعلر مطلقا يكي شكللره مقتدر . حياتك تنوعيله شكلرك بساطت و وحدتى آره سنده كى تضادى اكلامق ، اوزون ملاحظه لره محتاج اولاماز . ايشته غرب محصولات ادبيه سى ميسانده كوردى نمونه لره ، تورك شعرىنى ساخته لكدن قورتارمق و حيات و طبيعتدن اقتباس فيض ايتمك لزومنى ابتدا حامد آكلادى ؛ ودهاى صنعتيله ، آنجاق برقاج نسلك ياپه بيله چكى برتجددى ، تك باشنه ميدانه كتيردى .

صنعتكارك سربستى تامى ، موضوعلرك مجهول اقليملردن و تاريخك مظلوم دوره لرندن اقتباس ايدلسى ، قيود و شرائط قديمه نك تركى كې نظريه لرله فرانسه ده كى رومانيزم جريانندن آز چوق ملهم اولديغنى كوسترمن عبدالحق حامد ، تورك شعرينه يكي بر حيات ، يكي بر شكل ، صميمى برماهيت و برمكله اكتفا ايتدى ؛

سلفارینک آلتدن آلیرکن هر درلو الاستیقیتدن محروم ، افکاری افاده و مناظر طبیعی بی تصویر قابلیتدن بک بعید بر حالدہ بولدیغی لسان نظمہ اویله یکی بررنک ویردیکه آرتق اونکله هرشی ، حتی منظوم بر هائله بیله وجوده کتیر یله بیلیردی . حامد « نظیفه » بی ، « تزر » ی ، « اشبر » ی و بالخاصه « اشبر » ی یازہ رق آلتیوز سنه لک ادبیاتمزدہ ایلک اولق اوزره نفیس بر هائله میدانه قویدی . یالکز ادبیاتمزدہ دکل ، ایکی بویوک منبعمزد حکمنده اولان عرب و عجم ادبیاتلرنده بوالکوکسک ، اک متکمل نوع ادبی موجود دکادی . داستانلره ، حکایه لره ، ربابی شعرلره کثرتله مالک اولان ، حتی کمال و ضیانتک همیتله منشور آثار تماشایه بیله نمونلر کوستره بیلن تورک ادبیاتی ، حامدک منظوم هائله لر یله مرتبه تکاملنه چیقمش ، یکی برنوع داها قزائمش اولیوردی .

مقاله ده کوزمه تدیکمز نسبتک ایجابات ضروریه سندن اولارق ، حامدک منشور اثرلرندن ، نژده کوستردیکی خصوصیتلردن ، اجرالیتدیکی تأثیراتدن ، صوکرا شعرلرندن ، « مقبر » دن ، « حمله » دن ، « سفیلہ نک حسب حالی » ندن اوزون اوزادی به بحث ایدمه جکز . فقط شو جهت بالخاصه تصریح ایتک ایجاب ایدیورکه « شناسی » دن « کمال » قدر کلنلرک نژده بایدقلرندن چوق فضلہ سی « حامد » نظمده تک باشنه یابدی . حتی « نامق کمال » و آرقداشلی ، یکی شکلر آلتندہ یازدقلری منظومه لری ، حامدک اثرلرینی کوردکدن صوکرا ، اوئلری تقلیداً وجوده کتیردیلر . « تخریب خرابات » مؤلف شهر ی حامده کوندردیکی بز مکتوبده مجددلک شرفک اوکا عائد اولدیغی منصفانه اعتراف ایدیورکه بو بر حقیقتدن زیاده بر بداهتدر !

کاشانده کی هر بویوک تجدد مطلقا قهقهه و تزئین ایلہ قارشیلانیر . انسانلغک طبعنده مرکوز اولان بو حال اوقدر عمومی و لایزالدرکه حامد کی داهیلر بیله اوندن خارج قالامز ؛ و کین و غیظ ایلہ متقلص نیم - کشاده دوداقلر اوزرندہ زهرلی شتوم کتله لرینک تشکلی مطلقا تماشا ایدہر .

« اشبر » مبدعی ایچین ده عین حال واقع اولدی . « پارسی کورسه لر بيله
دنیا ده اُک بویوک شهرک اصفهان ، امریقایی ایشیتسه لر بيله اک اوزاق مملکتک
قیروان اولدیغنه حکم ایدن » اودور شاعرلری ، قصیده و غزل طرزینی ییقان
بوجرا تکار کنجی ، جنت و خفته اتهام ایتدیلر ، قیزدیلر ، باغیردیلر ، حتی ...
سوکدیلر ! محراب تقدیسینی ییقان ، معبدینک ایشیق لرینی سوندورن دشمنلره
قارشى معتقد بر روح ناصل حسله له متحسس اولورسه ، اوزمانک غزل و قصیده
استاد لری ده « دیوانه لکرم » شاعری حقنه عین حسی بسلیورلردی . فقط
کا شتاده کی هر شیشی ییقوب ازمن ، بی رحم الاله ایستدیکی شکله صوقان زمان ،
اونلرک آتارینه رماد نسیان ، حامدک بدایع حسیه سنه ابدیت شعله لری دوکدی .
بر آن ایچین اغفال ایدلسه بيله نهایت نوره و ضیایه قوشان کنجک ، استاد
اکرمک قوی و صار صیلماز النده کی الهی هدایت مشعله سنک یاردیميله حامده
قوشدی ، اونی تقدیس ایتدی ، تقلید ایتدی ، تعقیب ایتدی ، یاشادی و یاشاتدی .
زوالمی عبدالحلیم ، مدوحدن ، علی فرخدن ، نظیفه ، فکرته ، جنابه ، فائقه ، جلال
ساهره ، حتی بوکونک کنج « فجر آتی » نسلنه قدر امتداد ایدن بو تقدیس و حرمت
یارینکی انساله بلکه داها قوتله ، عادتاً ادبی بر عقیده حالده انتقال ایده جکدر .
چونکه یالکز « فکرت - خالد ضیا » نسلی دکل ، بزم نسلمزده اونک الهی
مشعل دهاسنک کولکلرینی تعقیب ایدیور . نه فکرت و نه هاشم بزه بر « اشبر » ،
بر « مقبر » هدییه ایده بیلدیلر ! دهانک نه غریب بر مظهریتی : فکرت نسلنک
بر جوق اثرلری بوکون آرتق اختیار لادینی ، آرتق اوقونامیاجق بر درجه یه
کلدیکی حالده حامدککیلر حالا یکیلکنی ، بکارتتی محافظه ایدیور و ایده جک !
مقاله می بیتیرمک ایچین حامده عائد بر خاطره نقل ایده جکم : بوندن برقاج
آی مقدم ، حامدک شرقه ویریلن بر ضیافتده ، سوکیلی استادی تجیلاً نطقلر
ایراد ایدیلیرکن ، اسماعیل مشتاق بک بکا بر کاغد اوزاتدی و « احتساستکی یاز ،
حامده بر خاطره اولمق اوزره تقدیم ایده جکز ! » دیدی . باقدم : ضیافتک
بی نهایت ارکانی آره سنده اوفاق بر اقلیت تشکیل ایدن ارباب قلم ، حامد حقنه پرستشکار
حمله لر یازمشلردی . موقعه مناسب برقاج کلمه ده بن یازمق ایچین ، یازیلانلری

دالغین دالغین کوزدن کچیریرکن، بلااختیار، رضا توفیقک امضاسی اوستدده کی
سطرلرده توقف ایستدم، سوکیلی فیلسوف نه ایجه و نه معنیدار برشی یازمشدی:

«مامد دیورسک! «بیلدکمی ندر ار طفل اکبر...»

حامدک بویوکلکنی براز تشریح ایده بیلیمک مقصدیه بو مقالهی یازارکن،
سامعه مده داتما عین مصراعی ایشیتدم، حتی شوسطرلرک انشای تحریرنده صماخ
عجز مده حالا عین سس، غریب برادای استهزایله، طنیندار اولیور: حامد
دیورسک! «بیلدکمی ندر او طفل اکبر...»

کوبیللی زاده

۳۰ مارت ۲۰۲۶

محمد قورق

حامد شاعر

وصفکده شاعرانه الهاملر کرکدر،

تعریفی برده بیتنر عرشه جیقان کبارک.

عبدالحق حامد

بن بوسطرلره حامدی تحلیله چالیشمیه جنم؛ ساده چه، اونک اثرلرندن
بسته دونان انطباعلری قیده غیرت ایده جکم؛ و بو غیرتمدن متحصل یازیلرک
«تنقید» عنوانیلده آصلا مناسبتی یوقدر، مملکتتمزده، اساساً، هنوز بر
تنقیدچی طاسنیمیورم؛ بو بیچاره یورده نه «برونیه» ک «دوغما تیسیم» نی
احاطه ایده بیله جک مؤسس قذاعتلی قافالر، نه ده «لانسون» ک، «لیته نبه رکه» ک،
«بوواسیه» نک ترویج و تعقیب ایستدکاری «Methode objective» شیئی اصولی
تطبیق ایلیه جک صلاحیتلی ذکار واردر؛ حتی بر «آناطول فرانس» بر «ژول
لومه تر» دکار که «Impressioniste» انطباعاتچی، «بر» «فاکه» دکلز که
Intellectualiste ذهنیاتچی «اولدیغمیزی ایلری سورمه...» بو حقیقتلر جیلاق